

REVISIONSRAPPORT

Landstinget i Jönköpings län

Granskning av Finansförvaltningen

Granskningen är utförd på uppdrag
av revisorerna inom Landstinget i
Jönköpings län

Jönköping 16 maj 2005

Mats Persson
Helena Patrikson

Ernst & Young AB

1. Sammanfattning	3
2. Inriktning / Syfte	4
3. Genomförande / Avgränsning	4
4. Iakttagelser, kommentarer och rekommendationer	5
4.1 Finanspolicy.....	5
4.1.1 Brister i tidigare finanspolicy	5
4.1.2 Ny finanspolicy.....	6
4.1.3 Rörelsekapital / Medel för framtida pensionsutbetalningar	7
4.1.4 Avkastningskrav	8
4.1.5 Placeringsalternativ	9
4.1.6 Valutarisker.....	9
4.1.7 Etisk hänsyn.....	10
4.1.8 Rapportering	11
4.1.9 Ränterisker.....	12
4.1.10 Återlån	12
4.2 Organisation - Förvaltning av likvida medel.....	13
4.3 Pensioner	13
4.4 Redovisningsfrågor	15
4.5 Likviditetsplanering	17
5. Bilagor	19
5.1 Avkastningskurva statsskuldväxlar och statsobligationer	19
5.2 Utveckling av statslåneräntan	20
5.3 Valutakursutveckling	22

1. Sammanfattning

Granskningen har kartlagt hur finansförvaltningen i landstinget fungerar, utvärderat nu gällande finanspolicy samt översiktligt bedömt kvaliteten i den interna kontrollen.

I huvudsak bedöms finansförvaltningen fungera tillfredsställande. Vissa brister har dock konstaterats och följande rekommendationer lämnas:

- Gällande finanspolicy är i vissa delar relativt översiktlig, vilket innebär att dess styrande effekt begränsas och ansvarsutkrävandet försvåras. Det sker framför allt genom att viss information saknas, men även genom att otydliga skrivningar ger utrymme för tolkningar. Styrelsen bör ta initiativ till och för fullmäktige föreslå förbättringar av finanspolicyn inom nedan angivna områden:
 - Avkastningskrav på rörelsekapital
 - Uppdelning av avkastningskrav på aktieförvaltning respektive ränteförvaltning
 - Hantering av valutarisker
 - Instruktioner kring återlån
 - Riktlinjer för hur ränterisker ska hanteras om Landstinget behöver uppta krediter
 - Koppling av avkastningskrav mot kalkylränta
 - Säkerställande att uppföljning av etiska hänsyn i placeringarna sker

- Pensioner
 - En strategisk plan för framtida avsättningar avseende pensioner intjänade före 1998 bör tas fram.
 - De analyser som erhålls från KPA bör kompletteras med egna analyser/simuleringar för att kartlägga hur riskbilden ser ut.

- Redovisningsfrågor

En tydligare åtskillnad mellan rörelsekapital och medel för pensionsförvaltning bör ske.

2. Inriktning / Syfte

Syftet med granskningen har varit att kartlägga hur finansförvaltningen fungerar:

- Översiktligt analysera och utvärdera gällande finanspolicy.
- Granska om gällande regelverk och fastställd finanspolicy följs. Är mixen av aktier, storleken på aktieportföljen, risknivån mm i linje med fastställd policy?
- Bedöma om fastställda rutiner, kontroller och system möjliggör en god intern kontroll.
- Granska om nuvarande arbets- och ansvarsfördelning är ändamålsenlig och effektiv.
- Granska hur rapportering till landstingsstyrelsen sker.

3. Genomförande / Avgränsning

Granskningen har genomförts genom intervjuer med berörd personal på centrala ekonomiavdelningen. Intervju har även skett med företrädare för personalavdelningen när det gäller pensionsfrågor. Granskning/analys av dokument hänförliga till finansverksamheten, bl.a. policydokument, rapporter till landstingsstyrelsen avseende medelsförvaltning och beslutsunderlag har genomförts.

I granskningen har ingått en registeranalys (ACL) som visar utvecklingen av likvida medel under 2003 och 2004.

4. Iakttagelser, kommentarer och rekommendationer

4.1 Finanspolicy

Finanspolicyn behandlar hur medelsförvaltningen ska ske för att uppnå en effektiv hantering och därmed en god hushållning av Landstingets resurser. Den innehåller hantering av betalningsströmmar, likviditetsförvaltning (pensionsmedels- och rörelsekapitalförvaltning, riskhantering, redovisning) samt ansvar och befogenheter.

En ny finanspolicy godkändes av landstingsstyrelsen 2004-09-28 och antogs av landstingsfullmäktige i oktober samma år. Vår analys har huvudsakligen baserats på innehållet i denna policy. Vi vill dock inleda med några kommentarer till tidigare policy som bakgrund.

4.1.1 *Brister i tidigare finanspolicy*

Det fanns, enligt centrala ekonomiavdelningen, vissa oklarheter och problem i den tidigare policyn. Dessa brister framgår nedan.

- Policyn skiljde inte på ett tydligt sätt fördelningen mellan de olika medelsförvaltningarna (likviditets- och pensionsförvaltning).
- Då globaliseringen ökar borde också riskerna i aktieportföljen spridas globalt. Denna inriktning saknades i policyn.
- Erfarenhet visar att en aktiv förvaltning inte nödvändigtvis skapar en högre avkastning än en passiv. Oftast innebar den aktiva förvaltningen högre transaktionskostnader utan att den kunde påvisa en högre avkastning som kunde motivera ökade kostnader. Denna erfarenhet delas med kollegor i andra landsting.
- Det finns möjlighet att reducera förvaltningskostnaderna genom att koncentrera förvaltningen till endast en ränteförvaltare och en aktieförvaltare. En orsak till denna inställning är att det finns en risk att en förvaltare säljer en aktie när en annan förvaltare köper samma aktier. Landstinget har upptäckt att så har skett vid flera tillfällen till priset av skillnaden mellan köp- och säljkurs samt courtagekostnader.

4.1.2 Ny finanspolicy

Den nya finanspolicyen som gäller fr.o.m. 2005-04-01 innebär bl a en ändrad inriktning mot global placering av aktier. Ränteförvaltningen sker som tidigare enbart i svenska värdepapper. Aktie- och ränteportföljen skall till största delen förvaltas passivt, d v s en låg omsättning med få köp och försäljningar av tillgångar.

Fördelning (allokering) av pensionsmedel mellan räntemarknad och aktiemarknad ska inte överlåtas på extern förvaltare.

I policyen tydliggörs kravet på att erhålla en genomsnittlig årlig avkastning på pensionsmedel som överstiger statslåneräntan med 1 % -enhet sett över en flerårsperiod. Dock saknas motsvarande krav för den egna förvaltningen av likvida medel.

Nedan beskrivs kortfattat hur placering i värdepapper ska ske enligt gällande policy.

Aktieförvaltning

Placering får endast ske i aktier som är börsnoterade och i aktiefonder som har Finansinspektionens eller motsvarande tillstånd. Max 10 % av aktieportföljens värde får vara placerat i en enskild aktie. Korrigering av regional allokering görs en gång per år.

Av tabellen nedan framgår hur fördelningen mellan räntebärande värdepapper och aktier ska ske samt hur dessa placeringar ska hanteras med hänsyn till förfallotid och aktiemarknad.

Tillgångsslag	Andel	Max	Min	Varav			
Räntebärande värdepapper	60 %	65 %	55 %	50 % nominella med 3 års duration			
				50 % reala med 11 års duration			
Aktier och aktierelaterade instrument	40 %	45 %	35 %	<i>Område</i>	<i>Andel</i>	<i>Max</i>	<i>Min</i>
				Sverige	50 %	60 %	40 %
				Europa exkl. Sverige	15 %	25 %	5 %
				USA	25 %	35 %	15 %
				Japan	10 %	20 %	0 %
Totalt	100 %				100 %		

Ränteförvaltning

<i>Emittenter</i>	<i>Max andel per emittent</i>	<i>Max andel per kategori</i>
Svenska staten, verk och helägda bolag	100 %	100 %
Svenska kommuner, landsting och helägda bolag	10 %	100 %
Svenska banker och helägda bolag	10 %	60 %
Övriga svenska emittenter		
med rating av S & P eller Moody´s		
AAA/Aaa	10 %	50 %
AA/Aa	10 %	40 %
A/A	5 %	20 %

Likviditetsförvaltningen (rörelsekapitalförvaltningen) skall placeras på penningmarknaden genom bankinlåning och genom köp av räntebärande värdepapper enligt ovan. Vid placering i räntebärande värdepapper ska normalt 50 % av placeringarna ha förfallodag inom ett år.

För att begränsa valutarisken vid placeringar i utländska värdepapper får utan valutasäkring maximalt 20 % placeras i värdepapper utställda i utländsk valuta. Derivatinstrument som optioner, terminer och swapavtal är tillåtna i de fall detta sker för att valutasäkra en befintlig placering.

4.1.3 Rörelsekapital / Medel för framtida pensionsutbetalningar

I den nya finanspolicyn står det ”Landstingets tillgång på likvida medel har huvudsakligen sin grund i ett sparande för infriande av framtida pensionsförpliktelser. Därutöver har Landstinget behov av en likviditet som matchar löpande in- och utbetalningar och som utgör buffert för kortfristigt negativa förändringar i penningströmmar. Landstingets likviditet förvaltas i form av pensionsförvaltning och rörelsekapitalförvaltning”

En av förändringarna i den nya finanspolicyn var att tydliggöra skillnaden mellan rörelsekapital och medel för framtida pensionsutbetalningar. De framtida pensionsutbetalningar som åsyftas är de som har tjänats in för 1998 och redovisas som ansvarsförbindelser i årsredovisningen. Per 2004-12-31 uppgår de till 3.714 Mkr inklusive löneskatt.

Landstingsfullmäktige beslutade, i samband med att finanspolicyn antogs, att upphandla extern pensionsmedelsförvaltning omfattande 800 Mkr. Beloppet har fastställts genom att en uppskattning har skett av hur mycket rörelsekapital som behöver finnas kvar i verksamheten. ”Överskottet” har placerats i pensionsmedelsförvaltningen.

Kommentar:

Fördelningen mellan rörelsekapital och pensionsförvaltning är en central punkt i policyn. De olika tidsperspektiven ger olika förutsättningar för och ställer olika krav på hur förvaltningen ska ske.

4.1.4 Avkastningskrav

Det är endast pensionsförvaltningen som har ett avkastningskrav angivet i finanspolicyn. Avkastningen ska vara statslåneräntan + 1 % -enhet årligen i genomsnitt sett över en flerårsperiod. Enligt uppgift från centrala ekonomiavdelningen är startdatum för jämförelsen den 1 maj 2005 då den nya policyn började att gälla.

Statslåneräntan, som ofta används inom skattelagstiftningen, är en referensränta som utgörs av den genomsnittliga marknadsräntan på statsobligationer med en återstående löptid på minst 5 år och den ska avspegla den riskfria långa räntan.

Enligt uppgift arbetar Landstinget internt med 5 % som kalkylränta.

Kommentar:

Eftersom medelsförvaltningen i den nya finanspolicyn är uppdelad på två förvaltningsslag, rörelsekapital och pensionsmedel som har olika placeringshorisont kort respektive lång, så bör dessa ha olika avkastningskrav.

Avkastningskravet på rörelsekapitalförvaltningen saknas i den nya policyn, vilket dock bör finnas där för att kunna erhålla ett mätbart mål.

Det framgår inte om det skall vara olika avkastningskrav på aktieförvaltningen respektive ränteförvaltningen och om statslåneräntan + 1 % -enhet är Landstingets överordnade avkastningskrav på hela pensionsförvaltningen.

I policyn definieras inte från vilket datum bakåt i tiden som statslåneräntan skall beräknas. När det gäller fastställande av avkastningsnivån är det viktigt att få med en hel konjunkturcykel i jämförelsen. (Se vidare i avsnitt 5.2 Utveckling av statslåneräntan.)

Avkastningskravet på pensionsförvaltningen bör också relateras till den kalkylränta för förvaltningen som Landstinget använder sig av. Vid en för hög kalkylränta gentemot en ”verklig avkastning” finns det risk för att ”bubbla” uppkommer. D v s att förväntningarna på en hög avkastning inte infrias och det kan bli nödvändigt med extra avsättningar för att kunna uppfylla de framtida åtagandena. Naturligtvis är det bättre tvärtom d v s om den ”verkliga avkastningen” överstiger kalkylräntan, på så sätt uppkommer en ”dold reserv”, som minskar behovet av framtida avsättningar.

Rekommendation

- Avkastningskrav på rörelsekapitalförvaltning bör fastställas.
- Ökad tydlighet är önskvärd gällande hur avkastningskravet på pensionsförvaltningen ska beräknas.
- Policyn bör kompletteras med från vilket datum statslåneräntan ska beräknas.
- Avkastningskravet bör även relateras till landstingets kalkylränta.

4.1.5 Placeringsalternativ

På marknaden finns ett antal nya placeringsprodukter s.k. strukturerade produkter som t ex aktieindexobligationer. Hur dessa ska klassificeras och behandlas framgår inte av finanspolicyn.

Kommentar:

Då relationen mellan räntebärande papper och värdepappersfonder ska uppgå till en i förväg bestämd procentsats är klassificeringen av dessa "blandade" värdepapper viktig för att man ska kunna efterleva policyns fördelningsregler.

Rekommendation

- De nya produkterna bör behandlas och definieras tydligare i policyn.
Skall de ses som aktierelaterade eller ränterelaterade instrument?
Skall det också vara möjligt att placera en egenförvaltd överskottslikviditet i dessa instrument?

4.1.6 Valutarisker

I och med att den nya policyn antogs ökade också möjligheten att placera i utländska värdepapper. En stor del av dagens noterade bolag har verksamhet utomlands, varför svängningar i världsekonomin påverkar aktiekursen redan idag. Det som förändras när man placerar i utländska värdepapper är att valutaexponeringen ökar.

Kommentar:

I policyn behandlas valutarisken i en placering i ett utländskt värdepapper. Även om t ex en utländsk aktiefond är uttryckt i SEK så infaller sig frågeställningen om valutarisken är hanterad eller ej. Det vanligt förekommande är att det utländska värdet räknas om till SEK via en aktuell valutakurs och på så sätt erhålls ett värde i SEK. Det säger däremot ingenting om huruvida valutarisken är hanterad eller ej. Förändringar i valutakurser kan ge stora effekter på värdet av aktien utan att aktiekursen i sig har förändrats. (Se vidare avsnitt 5.3 Valutakursutveckling.)

Rekommendation

- Landstinget bör utreda om placeringen är valutasäkrad, vem som i så fall som har ansvaret för detta och se till att ansvarfördelningen är tydlig.

4.1.7 Etisk hänsyn

I policyn framgår att etiska hänsyn ska tas när det gäller direktägande av värdepapper. Verksamheter som baseras på produktion och/eller försäljning av krigsmaterial, tobaksvaror eller alkoholvaror får inte förekomma. Företag som inte lever upp till internationella konventioner om mänskliga rättigheter och miljö får inte ingå i aktieportföljen.

Kommentar:

Handel med värdepapper ,vilka inte uppfyller de etiska hänsyn som framgår av finanspolicyn kan orsaka ”förtroendeskada”.

För att kunna leva upp målsättningen i policyn som finns i avsnittet ”Etisk hänsyn” bör det finnas krav på noggrann uppföljning i aktieförvaltningen samt att förvaltaren förbinder sig att följa och följa upp dessa krav samt att rapportera om man tvingats att sälja en aktie p g a etiska hänsyn.

Rekommendation

- Landstinget bör klarlägga hur uppföljningen av etiska hänsyn ska ske.

4.1.8 Rapportering

Det åligger ekonomiavdelningen att kvartalsvis till landstingsstyrelsen avge en rapport över likviditetsförvaltningen innehållande uppgifter om kapitaltillgång, allokering och avkastning.

I granskningen har vi tagit del av den rapportering som har skett till landstingsstyrelsen. Nedanstående redogörelse är baserad på rapporten ”*Kapitalförvaltning under år 2004 t.o.m. kvartal 3 daterad 2004-10-21*”. Denna rapport är upprättad med utgångspunkt från den tidigare policy som då var gällande.

Rapporten behandlar utvecklingen på kapitalmarknaden, utveckling och förvaltning av Landstingets kapital samt erhållen avkastning.

I rapporten jämförs erhållen avkastning mot de mål som har satts i policyn. Egen förvaltning har under perioden januari-september haft en avkastning uppgående till 2,22% att jämföra med avkastningskravet (statsskuldväxelräntan) på 2,13%. Avkastningen för extern förvaltning har uppgått till 4,9% för de tre anlitade kapitalförvaltarna. Jämförelseindex som är avkastningskravet enligt den då gällande finanspolicyn uppgår till 5,8%.

Avkastningen presenteras för respektive externförvaltares portföljer. Dessa redovisas uppdelat på tillgångsslagen (räntebärande värdepapper, svenska aktier, utländska aktier och bankmedel) och totalt.

Kommentar:

Vid rapporteringen är det mottagarens behov och intresse av information som är det centrala. Det viktiga är att se om det regelverk som anges i finanspolicyn efterlevs och om avkastningskravet uppfylls.. Eventuella avvikelser bör tydligt framgå.

Det som saknas i rapporteringen är exempelvis:

- En total fördelning av tillgångsslagen samt hur denna stämmer överens med begränsningar i gällande finanspolicy utifrån respektive förvaltare samt totalt, d v s hur/om förvaltningen håller sig inom beslutade begränsningar.
- Avkastningen är också beräknad före avdrag för förvaltningskostnader. Det kunde också vara intressant att se vad förvaltningen kostar, d v s vad nettoavkastningen blir efter förvaltningskostnader.
- Det kan också konstateras att inget är nämnt om eventuella valutarisker.

En ansats i en framtida rapportering kan vara att det förvaltade pensionskapitalet ”räknas upp” med avkastningskravet och kalkylräntan för att kunna göra en jämförelse mot den verkliga

avkastningen. Då skulle man få en tydlig avstämning av om avsättningarna kommer att räcka till eller om det kan behövas framtida extraavsättningar.

För att kunna göra en bra rapportering av rörelsekapitalförvaltningen så behövs ett tydligt mål för denna som t ex kan bestå av i policyn angivet avkastningskrav och budgeterade ränteintäkter.

Rekommendation

- Landstinget bör sträva efter att utforma rapporter som på ett kortfattat och informativt sätt avrapporterar huruvida de krav och förutsättningar som anges i finanspolicyn efterlevs.

4.1.9 Ränterisker

I finanspolicyn saknas hur eventuellt kommande ränterisker skall hanteras om/när Landstinget avser att uppta krediter.

Kommentar:

Tanken med en policy är att den skall försöka vara heltäckande och utgöra en vägledning för att även kunna fatta snabba beslut.

Rekommendation

- Den nya policyn bör kompletteras med ett ränteriskavsnitt om/när krediter skall upptas.

4.1.10 Återlån

Landstingen har möjlighet att själva kunna ”låna” av avsatta pensionsmedel, s k återlån.

Kommentar:

I finanspolicyn behandlas inte frågan om återlån.

Det finns en risk att Landstinget kan komma att betala en högre ränta för dessa återlån än vad man kan behöva erlagga till en extern kreditgivare. Jämför detta resonemang med att återlåneräntan baseras på statslåneräntan, som är en lång ränta, mot att uppta krediter mot en kort ränta med t ex täntetak för att reducera ränterisken. Dessutom finns ett avkastningskrav på pensionsförvaltningen på statslåneräntan + 1 % -enhet och för att inte urholka avkastningen bör Landstinget lägga ”betala” denna ränta för återlån. (Se vidare avsnitt 5.1 Avkastningskurvor.)

Rekommendation

- Det bör definieras i en instruktion eller i Finanspolicyn hur eventuella återlån skall ske och till vilka villkor.

4.2 Organisation - Förvaltning av likvida medel

Rörelsekapitalförvaltningen hanteras av Landstinget själva. Under 2005 kommer en finanschef att anställas. En huvuduppgift för den nya finanschefen blir att hantera rörelsekapitalförvaltningen. Pensionsförvaltningen kommer att skötas av externa förvaltare med en uppdelning på aktie- respektive ränteförvaltning. Affär som genomförs i rörelsekapitalförvaltningen av Landstinget följer gängse rutiner att den tjänsteman som gör avslut med t ex bank inte bokför affären.

Kommentar:

Det är således alltid minst två personer inblandade i en affär vilket innebär att god intern kontroll genom arbetsfördelning uppnås.

4.3 Pensioner

Den övervägande delen av finanspolicyn behandlar medel som är avsedda för framtida pensionsutbetalningar.

I ”Budget 2005, Driftsbudget – Landstingsgemensamma kostnader”, är 100 Mkr upptagna som pensionskostnader för 2005. Det noteras också i dokumentet att *”Från och med 2007 ökar pensionsavgångarna och under de nästkommande åren kommer cirka 300 personer att*

gå i pension varje år.” samt ” Pensionsavgångarna ökar påtagligt från 2007, men en ny tendens är att allt fler anställda beslutar sig för att arbeta efter det att de fyllt 65 år.”

De pensioner som är intjänade efter 1998 redovisas som skuld, totalt 580 Mkr. Resultatet i Landstinget påverkas vid den tidpunkt då intjänandet sker. De årliga utbetalningarna minskar skulden.

Pensioner intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse och resultatet påverkas då pensionen betalas ut. Utbetalningens storlek är beroende av summan av inbetalda avgifter samt värdetillväxten. Då kommuner och landsting har haft en delvis ansträngd ekonomi har ett generellt sparande för att säkra framtida utbetalningar inte skett. Istället har ofta ”återlån” till löpande verksamhet skett av pengar som borde sparats.

Årligen beställer Landstingets ekonomiavdelning en beräkning från KPA. KPA beräknar aktuell skuld samt kan lämna prognoser för ett antal år framåt. Beräkningarna är baserade på vissa parametrar som är generellt satta för att kunna användas för samtliga kommuner och landsting. De innebär att KPA i den prognos som lämnades i slutet av december 2004 beräknar att antalet anställda kommer att vara konstant, att inflationen för 2005 beräknas uppgå till 0,3% (2006 1,8%), statslåneräntan kommer att vara 5,5% (2006 5,5%) och att reallöneökningen bedöms vara 1,8% (2006 1,6%).

Kommentar:

Så långt det är möjligt bör det verkliga behovet av framtida avsättningar beräknas och dokumenteras. Detta är en förutsättning för att kunna avsätta tillräckliga belopp för framtida pensionsavsättningar.

Det är viktigt att Landstingets pensionsåtagande, enligt de gamla reglerna, tydliggörs. Detta kan ske genom att ställa det prognostiserade åtagandet mot medel avsatta för åtagandet samt att också beskriva hur den uppkomna mellanskillnaden skall finansieras. 2004-12-31 var mellanskillnaden 2.926 Mkr. En strategisk plan bör upprättas avseende hur mellanskillnaden skall finansieras. T ex en planerad årlig avsättning med X mkr samt en årlig genomsnittlig förväntad avkastning på Y % på pensionsförvaltningen.

Vi kan konstatera att de prognoser som KPA lämnar avseende pensionsåtagandets storlek är behäftade med relativt stor osäkerhet. I december 2002 beräknades ansvarsförbindelsen exkl löneskatt per 2005-12-31 uppgå till 3.134 Mkr, i januari 2004 räknades den om till 3.118 Mkr och i december 2004 prognostiserades den till 3.026 Mkr. Förändringarna i parametrarna t ex inflationsbedömningen har stor betydelse för utfallet i beräkningarna.

Vi kan även se att det finns oklarheter i underlaget från KPA när det gäller analysen av hur förändringen mellan åren av beloppet som redovisas bland ansvarsförbindelserna. Som exempel kan nämnas att ansvarsförbindelsen (exkl löneskatt) vid årets ingång 2004 angavs till 2.960 Mkr och vid årets utgång uppgick den till 2.989 Mkr. Förändringen är alltså 29 Mkr. Denna specificeras enligt följande: ränteuppräknings 103 Mkr, basbeloppsuppräknings 81 Mkr, utbetalningar 96 Mkr och övrig post 60 Mkr. Vad posten övrigt innehåller framgår inte. En fylligare information från KPA är önskvärd för att analyser ska kunna ske av pensionsåtagandets utveckling.

Det finns möjlighet för landstingets ekonomiavdelning att lägga in egna värden på parametrarna i beräkningarna från KPA. Man kan på detta sätt simulera olika scenarios för att se hur ändrade förutsättningar påverkar Landstingets ekonomi och därmed göra en riskbedömning av de framtida kostnaderna. Genom att aktivt använda denna möjlighet kan riskbedömningen förbättras samt en handlings- och betalningsberedskap säkerställas.

Rekommendation

- En tydligare avgränsning bör ske mellan hantering av rörelsekapital och medel för pensionsförvaltning.
- Behovet av avsättningar för framtida pensionsutbetalningar bör analyseras och utmytna i att en strategisk plan tas fram.
- Analyser bör ske av hur riskbilden ser ut ett antal år framåt genom att använda de simuleringsmöjligheter som KPA erbjuder.
- Landstinget bör arbeta med att få fram ett material från KPA, som på ett bättre sätt än idag, belyser de olika komponenter som ingår i förändringarna av pensionsåtagandena mellan åren.

4.4 Redovisningsfrågor

I balansräkningen redovisas kapital och pensionsskulder enligt följande (Mkr):

	<u>2004-12-31</u>	<u>2003-12-31</u>
<u>Omsättningstillgångar</u>		
Kortfristiga placeringar	867	809
Kassa och bank	501	147
Avsättningar för pensioner (skuldförda)	579	506
Eget kapital	2.476	2.241
 <u>Ansvarsförbindelse</u>		
Pensionsåtagande	2.989	2.752
Löneskatt pension	725	718

Posterna ”Kortfristiga placeringar” och ”Kassa och bank” innefattar både rörelsekapital och pensionsförvaltning.

Kassalikviditeten beräknas på den totala summan av rörelsekapital och pensionsförvaltning.

Om samtliga pensionsåtaganden skulle bokföras enligt de regler som gäller för pensioner som tjänats in efter 1998 skulle hela det egna kapitalet i Landstinget vara förbrukat.

Kommentar:

Medel för pensionsförvaltning är till sin natur en långsiktig placering, då de ska finansiera utbetalningar som kommer att ske senare än ett år efter balansdagen.

Rådet för Kommunal Redovisning behandlar klassificering av finansiella tillgångar i en särskild rekommendation. Där framgår att *”Utgångspunkten är att värdepapper som kontinuerligt är föremål för köp- och försäljning skall klassificeras som omsättningstillgång. Enbart det faktum att kommunen eller landstinget bestämt att medlen skall användas för att finansiera pensionsutbetalningar är alltså inte en grund för klassificering som anläggningstillgång.*

Det finns dock en möjlighet att ändå redovisa medlen som anläggningstillgångar. *”En förutsättning för att klassificera finansiella tillgångar som anläggningstillgångar är att syftet med innehavet av den enskilda tillgången är långsiktigt. Ett exempel är placeringsmedel i form av en värdepappersportfölj, som enligt beslut av fullmäktige avses att behållas under en längre tid, med där relativt täta omplaceringar i form av köp och försäljningar inom portföljen kan ske”.*

Ovanstående visar att klassificeringsfrågan inte är självklar. Landstingets redovisning uppfyller de krav som rekommendationen ställer. För att öka informationsvärdet i årsredovisningen bör dock en tydlig åtskillnad ske mellan rörelsekapital och medel för pensionsförvaltning.

Beräkningsmodellen för kassalikviditeten ger en något missvisande bild av verkligheten eftersom pensionsförvaltningen inte är/skall vara tänkt att utgöra rörelsekapital och därmed användas för löpande betalningar.

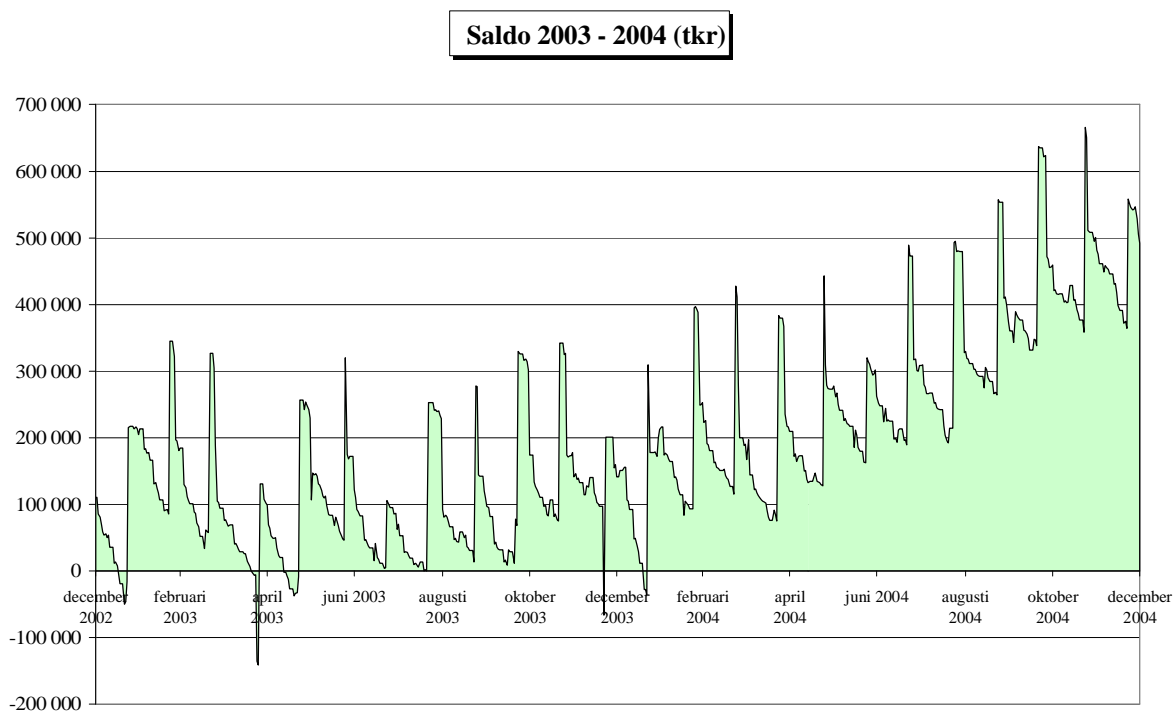
Rekommendation:

- Ökad tydlighet av fördelningen mellan kassa, bank och egen förvaltning (rörelsekapital) och medel för pensionsförvaltning bör ske i årsredovisningen.
- Beräkningen av kassalikviditeten bör förändras till att endast omfatta rörelsekapitalet (kassa, bank och egenförvaltade medel) i beräkningen.

4.5 Likviditetsplanering

I budgetplaneringen görs en kassaflödesanalys på årsbasis. Denna ligger sedan till grund för en rullande 12-månaders intern likviditetsbudget som revideras en gång per kvartal. De ordinarie in- och utflöden, t ex löner, leverantörsbetalningar, skattebetalningar etc. har man bra kontroll över. Det som är svårare att kontrollera är större utbetalningar för investeringar som kan ske både tidigare och senare än planerat. God kontakt med förvaltningarna är en förutsättning för att klara likviditetsflödet. För att ha en extrabuffert för dessa utbetalningar så har Landstinget en beviljad checkkredit på 200 mkr.

Vi har gjort en registeranalys avseende den totala nivån av de konton som avser likvida medel (ej placeringar i aktier och räntebärande papper). Analysen omfattar perioden januari 2003 till december 2004.

Kommentar:

Av analysen kan man se hur nivån på likvida medel följer samma mönster månadsvis med några avvikelser i samband med större utbetalningar. Under 2003 har kontona vid några tillfällen tömts helt och vid några kortare tillfällen har checkkrediten utnyttjats. För 2004 är "lägstnivån" betydligt högre, genomsnittligt ca 200 tkr. Med utgångspunkt från ovanstående bild bör det finnas ett ytterligare utrymme för att överföra pengar till ett långsiktigt sparande med högre avkastning.

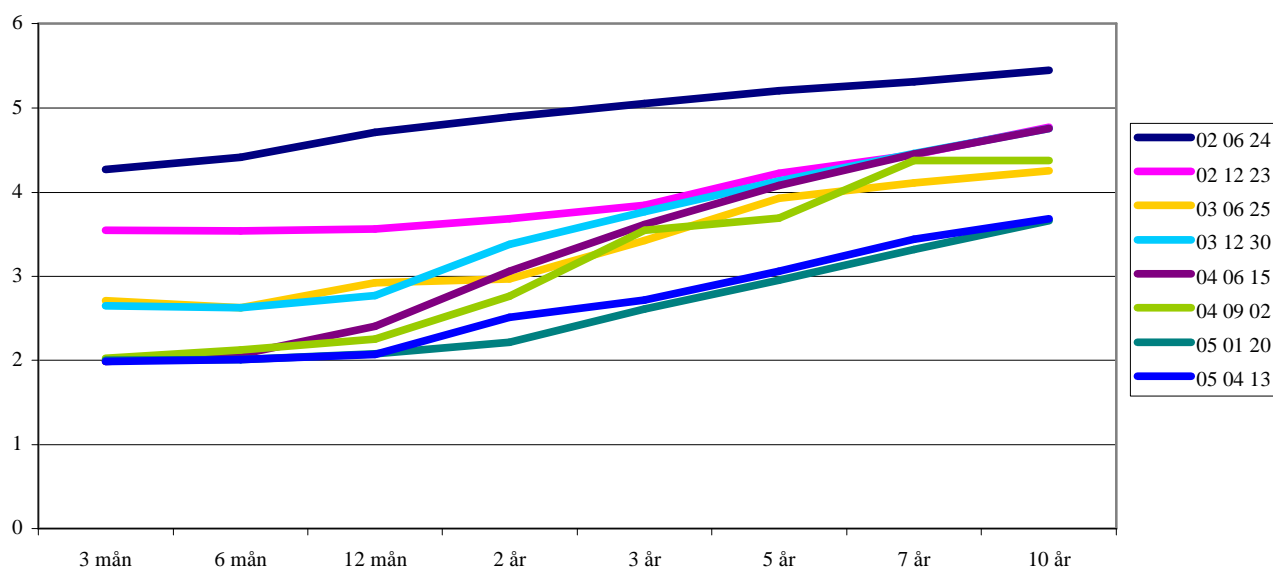
Rekommendation:

- Landstinget bör överväga om det finns utrymme för att avsätta ytterligare medel till långsiktigt sparande med högre avkastning.

5. Bilagor

5.1 Avkastningskurva statsskuldsväxlar och statsobligationer

Avkastningskurva statsskuldsväxlar och statsobligationer

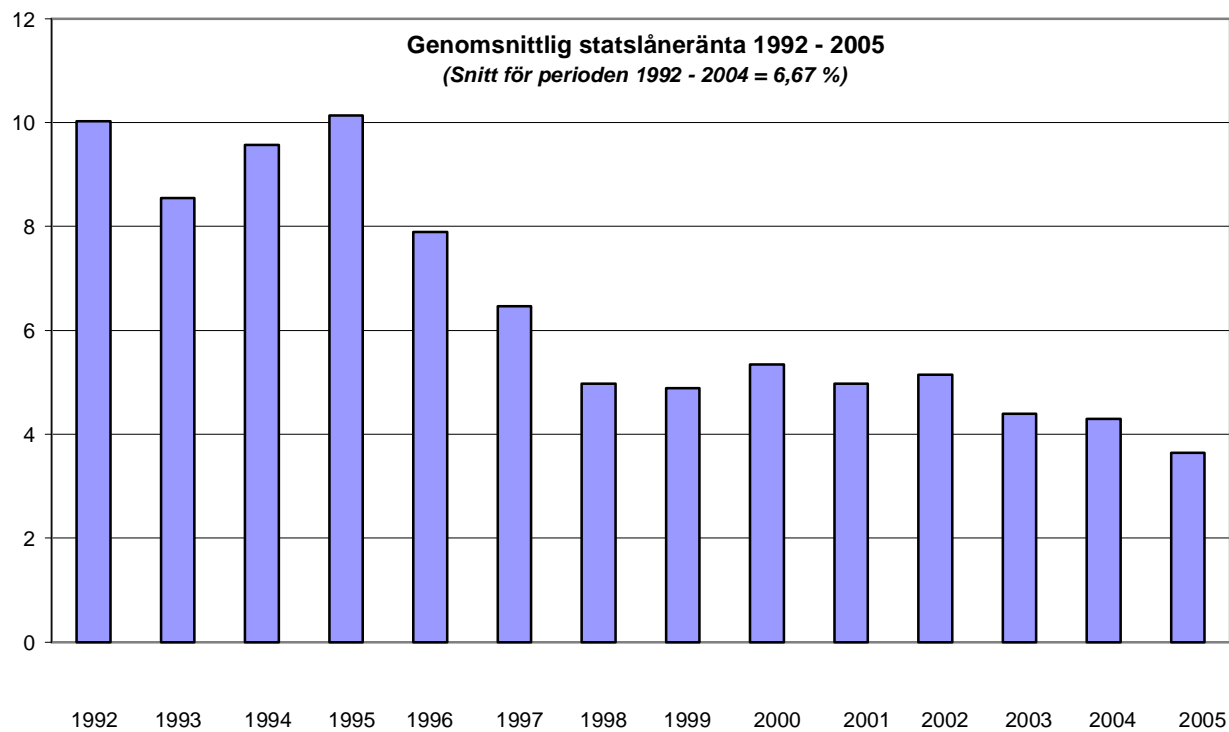
Diagrammet visar hur avkastningen varierar mellan olika löptider vid olika valda tillfällen. Riksbankens reporänta styr de korta räntorna medan inflationsförväntningarna styr de långa. Exempelvis så är avkastningen på en tremånaders placering per 2005-04-29 1,99% medan en 10-årig placering ger 3,42%.

5.2 Utveckling av statslåneräntan

Riksgäldskontoret har på uppdrag av regeringen fastställt statslåneräntan sedan den 5 december 1986. Statslåneräntan sätts varje torsdag och gäller från fredag till och med nästa torsdag. Från och med den 1 januari 2004 beräknas statslåneräntan som ett viktat medelvärde där storleken på obligationslånen beaktas. Tidigare beräknade räntan som ett oviktat medelvärde. Från åren 1993 och tidigare redovisades statslåneräntan baserad på ett veckogenomsnitt av 10-åriga statsobligationer. Landstinget har valt att i finanspolicyn relatera avkastningskravet på pensionsförvaltningen till statslåneräntan +1%-enhet.

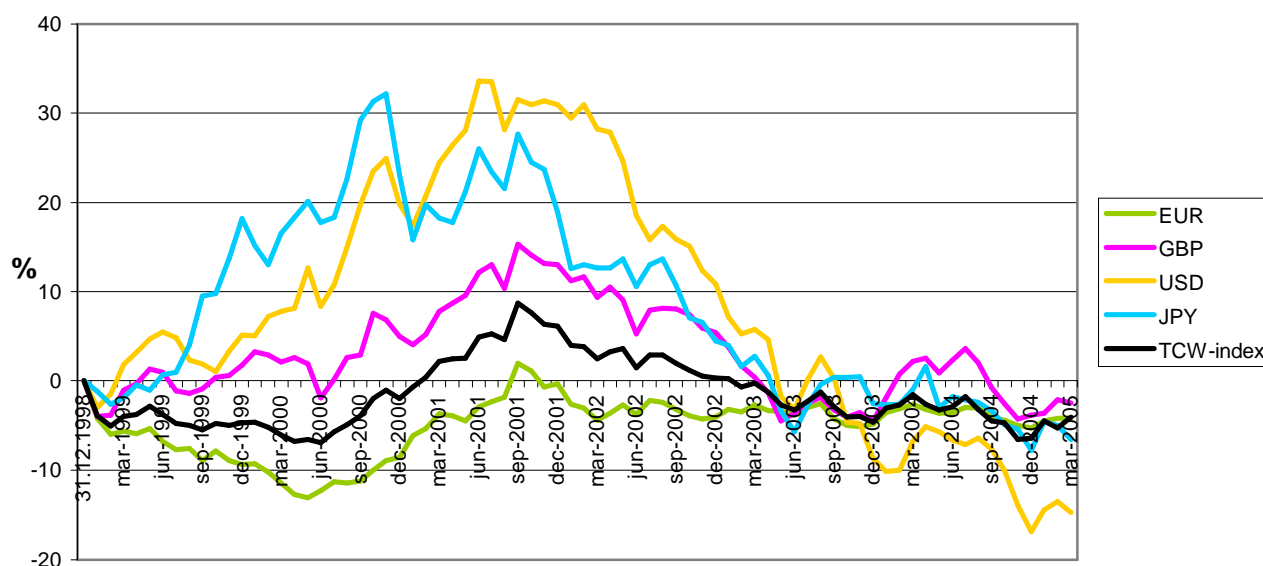
Statslåneräntans utveckling från 1992

5.3 Valutakursutveckling

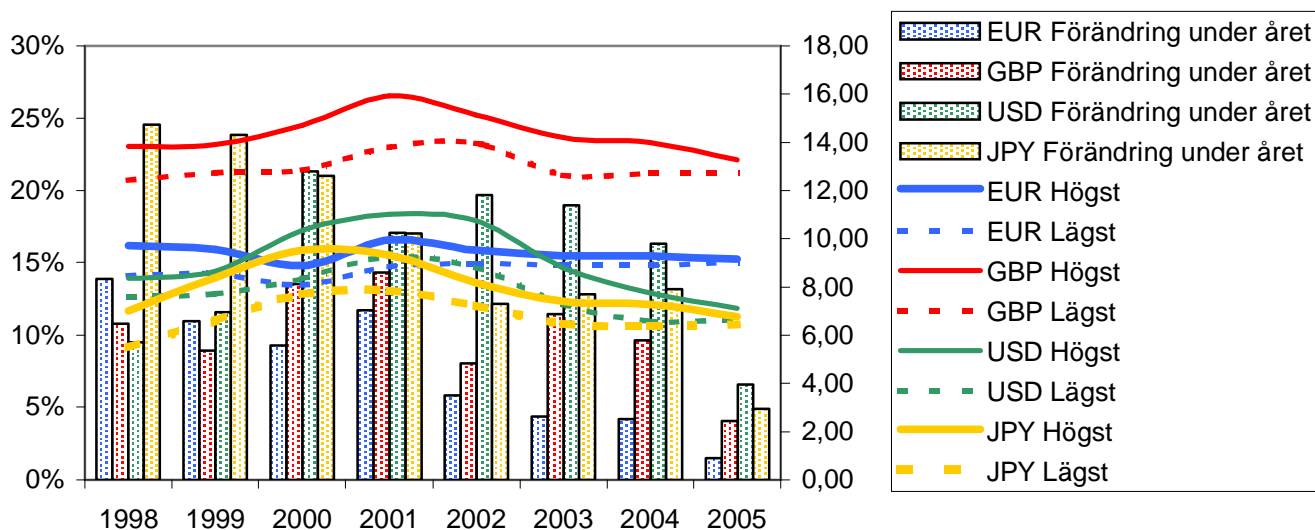
Valutakursutveckling för EUR, GBP, USD och JPY från 1998-12-31

Diagrammet illustrerar valutakursutvecklingen under perioden 1 januari 1999 – 31 december 2004. Basåret är valt pga. Att Euron introducerades som elektronisk valuta. Noterbart är stora procentuella svängningar i valutorna USD och JPY. Dessa valutakursförändringar har med stor säkerhet haft större effekt på värdet av placeringar i amerikanska och japanska värdepapper än värdepapperens egen börsutveckling.

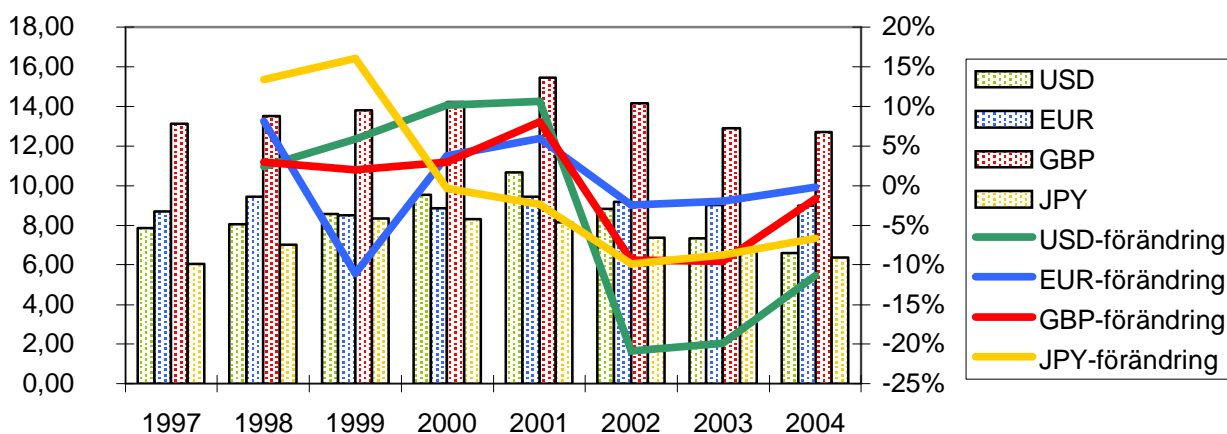
TCM-index är en av Riksbanken viktad valutakorg baserad på hur svensk export fördelar sig på olika valutor. Den svenska kronan mäts mot denna valutakorg.

Högsta och lägsta kurs under året samt skillnad mellan högsta och lägsta valutakurs i %

Diagrammet beskriver högsta respektive lägsta valutakurs under respektive år. Staplarna visar hur stor skillnaden har varit mellan dessa kurser angivet i %.

Valutakurser per 31.12 samt förändring från föregående år

Diagrammet beskriver problematiken kring värdering av tillgångar i utländsk valuta per bokslutsdatum 31 december. Staplarna visar aktuell valutakurs och linjerna skillnaden i % jämfört med föregående år.